Lietas arhīva Nr. CA-0063-18/19
ECLI:LV:RAT:2018:1101.C30545715.1.S

SPRIEDUMS
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ
2018.gada 1.novembrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija:
tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese Milda Zelmene
tiesneses Olita Blūmfelde un Ligita Gavare
ar sekretāri Agiju Mežraupu,

piedaloties prasītājam /pers. C/ un viņa juridiskās palīdzības sniedzējam zvērinātam advokātam Agrim Bitānam, Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas pārstāvim /pers. E/

Rīgā, Brīvības bulvārī 34, izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu **/pers. C/** prasībā pret **Latvijas Republiku Tieslietu ministrijas** personā par morālā kaitējuma kompensācijas piedziņu, sakarā ar /pers. C/ un Latvijas Republiku Tieslietu ministrijas apelācijas sūdzībām par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 12.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 12.septembra spriedumu daļēji apmierināta /pers. C/ prasība pret Latvijas Republiku Tieslietu ministrijas personā par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu. No Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas /pers. C/ labā piedzīta morālā kaitējuma atlīdzība 5 000 *euro* un tiesāšanās izdevumi 168 *euro*, izmaksājot tos no valsts budžetā speciāli šim mērķim paredzētajiem līdzekļiem. Noteikts 10 dienu termiņš pēc sprieduma stāšanās spēkā sprieduma labprātīgai izpildei. Noraidīta /pers. C/ prasība daļā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu 45 000 *euro* apmērā.

Spriedums pamatots uz tālāk norādītajiem apstākļiem.

2007.gada 12.oktobrī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – KNAB) uzsāka kriminālprocesu /numurs/ par iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma (turpmāk – KL) XXIV nodaļā "Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā".

2007.gada 23.oktobrī, plkst.12.50, KNAB darbinieki Kriminālprocesa likuma 264.panta pirmās daļas 1. un 2.punkta kārtībā aizturēja prasītāju un ar KNAB izmeklētājas I. Čaunānes 2007.gada 25.oktobra lēmumu prasītājs tika atzīts par aizdomās turēto krimināllietā /numurs/par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas paredzēts Krimināllikuma 322.panta pirmajā daļā un 15.panta ceturtajā daļā, t.i., par starpniecības mēģinājumu kukuļošanā.

Ar Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurora G.Donika 2010.gada 27.maija lēmumu, kurš grozīts 2010.gada 12.jūlijā, kriminālprocess /numurs/pret prasītāju izbeigts, jo viņa darbībās nav noziedzīga nodarījuma sastāva. No minētā izriet, ka kriminālprocess pret prasītāju ir izbeigts personu reabilitējošu apstākļu dēļ.

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam *nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.*

Savukārt nemantisko zaudējuma atlīdzināšanu, kas fiziskai personai radušies kriminālprocesa virzītāju nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā, noteic likums "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" kā speciālā tiesību norma.

Konkrētajā gadījumā ir konstatējams iepriekš minētā likuma 2.panta 2.punktā paredzētais zaudējumu atlīdzināšanas tiesiskais pamats – krimināllietas izbeigšana personu reabilitējošu apstākļu dēļ.

Saskaņā ar likuma "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 1.panta trešo daļu izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcība ir nepamatota šā likuma izpratnē, ja tās lēmums pieņemšanas brīdī ir atbildis materiālo un procesuālo tiesību normām, taču vēlāk radies šā likuma 2.pantā paredzētais zaudējumu atlīdzināšanas tiesiskais pamats.

Lietā nav strīda, ka pamatojoties uz KNAB pieteikumu, ar 2007.gada 25.oktobra Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu prasītājam tika piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums un laikā no 2007.gada 23.oktobra līdz 2007.gada 11.decembrim, t.i., piecdesmit dienas, prasītājs atradās ieslodzījuma vietā.

Tādējādi ir konstatēts likuma "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 3.panta pirmajā daļā noteiktais gadījums, kad personai ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību. Minētā likuma 3.panta pirmās daļas 2. un 3.punkts paredz, ka persona ir tiesīga prasīt zaudējumu atlīdzību, ja tā tikusi aizturēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā vai tai piemērots drošības līdzeklis apcietinājums. Tātad atbilstoši šā likuma 5.panta trešajai daļai prasītājs ir tiesīgs celt prasību un lūgt morālā kaitējuma atlīdzināšanu, jo ir iestājies minētājā likumā paredzētais gan zaudējumu atlīdzināšanas tiesiskais pamats, gan gadījums, līdz ar ko prasītājam ir tiesības uz nemantiskā zaudējuma – morālā kaitējuma atlīdzību.

Civillikuma 1635.panta otrā daļa noteic, ka ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas neatļautas darbības rezultāta cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas.

Prasītājs lūdz kompensēt morālo kaitējumu par nepamatotu apcietinājumu un apcietinājumā pavadīto laiku, novērtējot to naudas izteiksmē 25 000 *euro*, bet veselības apdraudējums naudas izteiksmē novērtēts 25 000 *euro* apmērā. Prasītāja ieskatā šāds kompensācijas apmērs būs atbilstošs gandarījums gan par nepamatotu apcietinājumu, gan arī par negatīvajiem pārdzīvojumiem un morālām ciešanām sakarā ar apcietinājumā pavadīto laiku un

veselībai nodarīto kaitējumu, kā arī nodrošinās prevencijas funkcijas izpildi. Vienlaikus prasītājs norāda, ka jāņem vērā krimināllietā pieļautie pārkāpumi, kas saistīti ar kriminālprocesa ierosināšanu, tā virzību, apcietinājuma noteikšanu un prasītāja turēšanas apstākļiem apcietinājumā, kā arī apcietinājuma sekas. Prasītāja ieskatā izmeklēšana kriminālprocesā bija nekvalitatīva un likumam neatbilstoša, turklāt kriminālprocess pret prasītāju uzsākts bez tam nepieciešamā pamata.

Tieslietu ministrija rakstveida paskaidrojumā atzina, ka prasītājam ar apcietinājuma piemērošanu tika radīts morāls kaitējums, kas būtu atlīdzināms naudā, bet starp pusēm pastāv strīds par atlīdzības apmēru, kas atbilstu prasītājam nodarītā morālā kaitējuma smagumam.

No prasītāja norādēm uz kriminālprocesā pieļautajiem pārkāpumiem, proti, ekspertīžu veikšanā, pretrunām ekspertu atzinumos, neatbilstībām telefonu sarunu norises laikos, labotiem datumiem kriminālprocesa dokumentos, KNAB amatpersonu apzinātām darbībām, norādot nepareizu prasītāja deklarēto dzīvesvietas adresi, izmeklēšanas tiesneša pieļautajiem pārkāpumiem, secināms, ka par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu celtā prasība pēc būtības ir vērsta arī uz kriminālprocesa virzītāju rīcības un pieņemto nolēmumu tiesiskuma izvērtēšanu.

Taču prasītāja norādītos apstākļus saistībā ar procesa virzītāju rīcību, kas nav vērtēts kriminālprocesa ietvaros un par ko prasītājs nav izmantojis Kriminālprocesa likumā paredzētos tiesību aizsardzības līdzekļus, nevar pakļaut civiltiesiskai izvērtēšanai prasības tiesvedības kārtībā.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2012.gada 30.janvāra nolēmumā lietā Nr. SKC-969/2012 norādījis, ka prasība par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, kas balstīta uz tiesas rīcības izvērtēšanu, neizriet no civiltiesiskajām attiecībām (šādam prasījumam nav civiltiesiska strīda rakstura). Arī Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 29.decembra nolēmumā lietā Nr.SKC-1826 atzīts, ka nav pieļaujams prasījums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu zemāko instanču lietas izskatīšanas gaitā pieņemtajiem atsevišķajiem procesuālajiem lēmumiem (..). Līdzīgas atziņas izteiktas arī Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 9.maija nolēmumā lietā Nr.SKC-884 un 2011.gada 26.oktobra nolēmumā lietā Nr.SKC-1482.

Konkrētajā gadījumā kriminālprocesā /numurs/ ir konstatēti procesa virzītāja pieļauti pārkāpumi, uz ko norādīts Latvijas Ģenerālprokuratūras 2008.gada 25.janvāra KNAB adresētajā vēstulē Nr.3/4-16700002707 (slikta un nepilnīga operatīvo un speciālo darbību plānošanu un organizāciju), un Ģenerālprokuratūras 2008.gada 9.aprīļa vēstulē Nr.3-4/168700002707 (krimināprocesa materiāli ir nesašūti un nesanumurēti).

Attiecībā uz prasītāja norādi par kriminālprocesa ierosināšanas pret viņu nelikumību, norādīts, ka Kriminālprocesa likuma 6.pants nosaka kriminālprocesa obligātuma principu, savukārt Kriminālprocesa likuma 371.panta pirmajā daļā noteikts izmeklētāja pienākums uzsākt kriminālprocesu savas kompetences ietvaros sakarā ar jebkuru šā likuma 369.pantā minēto iemeslu. No minētā secināms, ka kriminālprocesa uzsākšana pret prasītāju pati par sevi nav atzīstama par nelikumīgu darbību un prasītāja tiesību aizskārumu. Tas, ka procesa virzītāja darbības nav realizējušās kriminālvajāšanas uzsākšanā, neliecina par procesa virzītāja nelikumīgām darbībām vai kriminālprocesa uzsākšanu bez tiesiska pamata. Turklāt Augstākās tiesas Senāts lietā Nr.SKC-0081-14 norādījis, ka Civillikuma 8.nodaļas (zaudējumi un atlīdzība) normu piemērošana attiecībā pret procesa virzītājiem varētu paralizēt pirmstiesas kriminālprocesa sekmīgu virzību un apdraudēt valsts cīņu pret noziedzību kopumā.

Konkrētajā gadījumā ir pamats atzīt, ka kriminālprocesa ietvaros prasītājs ir nepamatoti aizturēts un viņam piemērots drošības līdzeklis apcietinājums. Apcietinājuma laikā prasītājs bija nošķirts no ģimenes un sabiedrības kopumā, viņam bija liegta iespēja ne tikai dzīvot ierastajā vidē, bet arī realizēt citas savas tiesības un brīvības. Turklāt par būtisku apstākli atzīstams tas, ka prasītāja apgādībā apcietinājuma laikā bija nepilngadīga meita un nav šaubu, ka aizturēšana un nepamatota apcietināšana uz aizdomu pamata par smaga nozieguma izdarīšanu, prasītājam sagādāja morālas ciešanas un pazemojumu.

Tomēr nav pamata secināt, ka prasītāja aizturēšana, apcietināšana un atzīšana par aizdomās turēto būtu radījusi viņam kādas neatgriezeniskas sekas, piemēram, dzīvesvietas vai nodarbošanās zaudēšanu, vai būtu atstājusi ietekmi uz prasītāja veselību vai ģimenes stāvokli.

Prasītāja norādes par veselībai radīto kaitējumu un apcietinājuma apstākļiem, atzītas par nepamatotām, atzīstot, ka nav pamata konstatēt, ka prasītāja medicīniskajā kartē būtu izdarīti fiktīvi ieraksti. Tāpat nav pamata konstatēt tādus apcietinājuma apstākļus, kas prasītājam būtu radījuši apgrūtinājumus un apdraudējumu. Savukārt prasītāja norāde, ka, ievietojot viņu brīvības atņemšanas vietā, nav ņemts vērā fakts, ka viņš ir bijis /amats/, kas radīja dzīvības un personiskās neaizskaramības apdraudējumu, ir pretrunā prasītāja tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem, ka viņam ar kameras biedriem bija labas attiecības. Turklāt prasītājam nebija nekādu sūdzību pret Centrālcietuma administrāciju vai ieslodzītajiem, izņemto to, ka no 2007.gada 13.novembra netika nodrošināta ārstēšana. Arī apcietinājuma laikā prasītāja iesniegtajās sūdzībās nav atrodamas norādes uz to, ka viņš bijis /amats/un tas nav ņemts vērā.

Vienlaikus konstatēts, ka kriminālprocesa ietvaros prasītājs gan personīgi, gan ar aizstāvju palīdzību aktīvi izmantoja Kriminālprocesa likumā noteiktās tiesības pieteikt lūgumus un iesniegt sūdzības par amatpersonu rīcību.

Atzīts, ka lietā nav pierādījumu, ka prasītajam būtu pasliktinājies veselības stāvoklis tieši apcietinājuma laikā, kā arī nav konstatējama cēloņsakarība starp prasītāja veselības stāvokli un saslimšanu – /sensitīva informācija/, ko pierāda Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas izraksts /numurs/, un nepamatoto apcietinājumu, jo no Populārās medicīnas enciklopēdijas skaidrojuma izriet, ka saslimšanai - /sensitīva informācija/ cēloņi var būt dažādi.

Lietā nav pierādījumu, ka apcietinājuma laikā prasītājs būtu sūdzējies par sāpēm, ko varētu izraisīt vēlāk konstatētā /sensitīva informācija/, līdz ar ko apšaubāms, ka šo saslimšanu prasītājs ieguva apcietinājuma laikā. No ambulatorās slimnieka medicīniskās kartes redzams, ka prasītājam Rīgas Centrālcietumā ir paņemtas analīzes un 2007.gada 30.oktobrī veikta pirmreizējā apskate, kuras laikā nav norādīts uz sūdzībām, un ārsts noteicis diagnozi – praktiski vesels. Apšaubīt medfeldšera un pārējos ierakstus medicīnas kartē nav pamata.

2007.gada 10.decembrī prasītājs ir vērsies pie procesa virzītāja ar sūdzību, ka viņam no 2007.gada 13.novembra nav veikta veselības stāvokļa pārbaude, lai gan ir slimas plaušas un, iespējams, nepieciešams veikt operāciju /sensitīva informācija/*(lietas 2.sējuma 191.lapa)*.

Tomēr nav pamata atzīt, ka prasītājam nav veikta pienācīga veselības pārbaude un savlaicīga ārstēšana, vai arī prasītāja veselības stāvoklis būtu pasliktinājies tiešā cēloņsakarībā ar apcietinājumu kriminālprocesā. Turklāt no ierakstiem medicīnas kartē izriet, ka medfeldšeris 2007.gada 16.novembrī un 2007.gada 11.decembrī plānoja veikt prasītāja veselības pārbaudi, bet prasītājs neatradās kamerā, jo bija pastaigā.

Lietā nav pierādījumu, ka ar prasītāja aizturēšanu, apcietinājuma piemērošanu, nepamatoto kriminālprocesu un nepamatotas informācijas izplatīšanu būtu nepamatoti aizskarts viņa gods un cieņa.

Izvērtējot prasītāja norādītos apstākļus, kas raksturo viņam nodarīto nemantisko kaitējumu, secināts, ka nav pamats uzskatīt, ka prasītājam nodarītais kaitējums būtu radījis smagas un paliekošas negatīvas sekas.

Taisnīgas atlīdzības noteikšana un vienveidīgas prakses nodrošināšana lietās par morālā kaitējuma atlīdzību, ir sevišķi nozīmīga, lai personas tiesību aizskāruma gadījumā atlīdzība par morālo kaitējumu būtu taisnīga un atbilstoša morālā kaitējuma smagumam, kā arī tā radītajām sekām. Katrā lietā ir atšķirīgi apstākļi, līdzīgos apstākļos dažādiem cilvēkiem morālais kaitējums rada dažādas sekas, kas var ietekmēt atlīdzības apmēru. Tomēr salīdzināmos apstākļos atlīdzinājumam jābūt līdzīgam. Kā kritēriji atlīdzības apmēra noteikšanai, ir vērā ņemami arī tiesas spriedumi citās lietās, kas veido vienveidīgu tiesu praksi *(skat. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Morālā kaitējuma atlīdzināšana civillietās. Tiesu prakses apkopojums. Rīga, 2014.gads, 106.lpp.)*.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešā daļa noteic, ka morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 4268,62 *euro*, ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 7114,36 *euro*, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 28 457,44 *euro (likuma redakcija no 2014.gada 1.janvāra)*.

Samērojot prasības summu ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantā noteikto morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, un vērtējot atlīdzības apmērus līdzīgās lietās, atzīstams, ka prasībā norādītā kompensācijas summa ir pārmērīgi augsta.

Analizējot spēkā stājušos spriedumus citās līdzīgās lietās saistībā ar nepamatotu kriminālprocesu, spriedumā ietverta atsauce uz šādām lietām: Rīgas apgabaltiesas 2014.gada 24.novembra spriedumu civillietā Nr.C27156610; Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 23.oktobra spriedumu civillietā Nr.C04378012; Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 27.februāra spriedumu civillietā Nr.C0440511; Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2011.gada 4.oktobra spriedumu civillietā Nr.C04318808; Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2012.gada 2.maija spriedumu civillietā Nr.C04290210.

Ievērojot lietā konstatētos faktiskos apstākļus - kriminālprocess tika izbeigts pirmstiesas izmeklēšanā prasītāju reabilitējošu apstākļu dēļ; kriminālprocesā pieļauti pārkāpumi, kuri atzīti Ģenerālprokuratūras 2008.gada 25.janvāra KNAB adresētajā vēstulē Nr.3/4-16700002707 un Ģenerālprokuratūras 2008.gada 9.aprīļa vēstulē Nr.3-4/168700002707; kriminālprocess pret prasītāju izbeigts gandrīz trīs gadus pēc prasītāja aizturēšanas un viņa brīvības ierobežojuma uz 50 dienām; nav iestājušās neatgriezeniskas sekas; prasītāja apgādībā apcietinājuma laikā bija nepilngadīgs bērns, secināts, ka morālā kaitējuma atlīdzība nosakāma 5000 *euro* apmērā, kas atzīta saprātīgu un taisnīgu atlīdzību konkrētajā lietā, norādot, ka tā pildīs samierināšanas funkciju un nodrošinās gandarījumu par nepamato tiesību aizskārumu, proti, pildīs kā atlīdzības, tā prevencijas funkciju, jo ir taisnīga, samērojot indivīda un sabiedrības intereses. Līdz ar to pārējā daļā prasība ir noraidāma.

Daļēji apmierinot prasību par morāla kaitējuma atlīdzību, tiek apliecināta valsts atbildība un ievērots sociālais taisnīgums, jo sabiedrības interesēs ir tiesiskā paļāvība, tai skaitā uz taisnīgu atlīdzību, un tādējādi tiek ievērotas Satversmes 92.panta nostiprinātās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā.

Atbildētāja Latvijas Republikas Tieslietu ministrija iesniegusi apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 12.septembra spriedumu, pārsūdzot to prasības apmierinātajā daļā par 2000 *euro* piedziņu prasītāja labā.

Atbildētājas apelācijas sūdzība pamatota uz tālāk norādītajiem argumentiem.

Novērtējot prasītājam nodarītā morālā kaitējuma smaguma pakāpi un nosakot atbilstīga atlīdzinājuma apmēru, jāņem vērā viņa fizisko un morālo ciešanu smagums, prasītāja personība, samērīguma un taisnīguma princips, kā arī tiesu praksē noteiktā kompensācija līdzīgās lietās.

Nenoliedzot, ka kriminālprocess /numurs/varēja izraisīt prasītājam negatīvas emocijas un pārdzīvojumus, tomēr konkrētajā lietā nav pierādījumu, ka prasītājam būtu nodarīts smags morāls kaitējums, kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, kā arī nav pierādījumu, kas liecinātu, ka prasītāja tiesību aizskāruma rezultātā viņam būtu iestājušās būtiskas sekas ar paliekošu ietekmi.

Tiesu praksē atzīts, ka visos gadījumos morālā kaitējuma atlīdzināšanas priekšnoteikums ir tas, ka tiesību aizskārums ir būtisks. Tādēļ, nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, būtiski ir noskaidrot aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumu. Morālā kaitējuma apmērs ir jāsamēro ar nodarīto kaitējumu.

Pirmās instances tiesa pārāk lielu nozīmi piešķīra procesa virzītāja pieļautajiem lietvedības pārkāpumiem, nesašujot un nesanumurējot lietas materiālus, kā arī kļūdām, plānojot operatīvās un speciālās izmeklēšanas darbības, kas tiešā veidā nekādi neaizskāra prasītāja tiesības un intereses. Savukārt attiecībā uz prasītājam piemēroto drošības līdzekli - apcietinājumu - 50 dienu garumā piespriests nesamērīgi liels morālā kaitējuma atlīdzinājums, kas neatbilst tiesu praksei līdzīgās lietās.

Piespriestais morālā kaitējuma atlīdzinājums pirmās instances tiesas spriedumā sasaistīts ar faktu, ka, prasītājam, atrodoties apcietinājumā 50 dienas, apgādībā bija nepilngadīgs bērns. Atzīstot to par būtisku prasītāja tiesību aizskārumu, tiesa to nav motivējusi un nav atsauksies uz atbilstošiem pierādījumiem, kas liecina par nepienācīgu lietas faktisko apstākļu izvērtējumu. Turklāt šis tiesas norādītais prasītāja tiesību būtiskais aizskārums aprakstīts vienā teikumā, neanalizējot ne prasītāja meitas vecumu, ne to vai prasītājs pirms apcietinājuma īstenoja meitas aizgādību un vai prasītāja apcietinājuma laikā to varēja īstenot otrs vecāks vai citi radinieki.

Ministrijas ieskatā prasītāja apcietinājuma laikā viņa meita jau bija sasniegusi tādu personības attīstības līmeni, ka prasītāja apcietinājums viņai neradīja tādas morālas ciešanas, kādas varēja rasties, ja meitai būtu 8 vai 10 gadi, kad bērna emocionālā saikne ar vecākiem ir daudz ciešāka. Turklāt no 2016.gada 1.jūlija tiesas sēdes protokola izriet, ka meitas aizgādību prasītāja apcietinājuma laikā īstenoja viņa māsa, līdz ar ko prasītāja meitas tiesības netika būtiski aizskartas. Jāņem vērā arī, ka prasītāja apcietinājuma laikā par viņa meitu varēja parūpēties māte, kurai saskaņā ar Civillikuma 177.panta otru daļu ir pienākums rūpēties par bērnu. Savukārt prasītāja norādi, ka meitas mātei /datums/bija piedzimis cits bērns, nevar uzskatīt par šķērsli, lai uzņemtos rūpes arī par meitu.

Nav pamata morālā kaitējuma atlīdzinājumu sasaistīt ar Ģenerālprokuratūras vēstulēs norādītajiem procesa virzītāja pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem (kļūdas operatīvo un speciālo izmeklēšanas darbību plānošanā un lietvedības pārkāpums), jo tie nekādi neaizskar prasītāja tiesības.

Lai samērotu ierobežotos valsts budžeta līdzekļus, tiesu praksē ir nostiprinājies princips, ka, nepastāvot vienotām likmēm, vērtējot valsts atbildību publisko tiesību jomā vispārējās jurisdikcijas tiesā, tiesām orientējoši iespējams vadīties no Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešajā daļā minētajiem apmēriem kā tādiem, kurus valsts likumdevējs atzinis par samērīgiem no rīcības ar valsts budžeta līdzekļiem aspekta, lai sabiedrības interesēs nepieļautu pārmērīgu šo līdzekļu tēriņu.

Augstākās tiesas Senāts vairākkārt norādījis uz iespēju morālā kaitējuma atlīdzības strīdos kā kritēriju atlīdzības apmēra noteikšanai izmantot tiesas spriedumus citās lietās, kas veido vienveidīgu tiesu praksi.

Salīdzinot pirmās instances tiesas spriedumā norādīto tiesu praksi ar konkrētās lietas faktiskajiem apstākļiem, secināms, ka tiesas izvēlētajos spriedumos minētie faktiskie apstākļi ir atšķirīgi no izskatāmajā lietā esošajiem, tādēļ nevienu no tiem nevar izmantot par stabilu pamatu, nosakot morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru. Vienīgais spriedums, ko varētu ņemt vērā no spriedumā minētās tiesu prakses, ir Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 23.oktobra spriedums lietā Nr.C04378012, kurā būtu nepieciešams tikai samērot morālā kaitējuma atlīdzinājumu ar prasītāja apcietinājumā pavadītajam dienām un kriminālprocesa ilgumam.

Tieslietu ministrijas ieskatā pirmās instances tiesa noteica nesamērīgi lielu morālā kaitējuma atlīdzību, kas nav pamatota un neizriet no jaunākās tiesu prakses.

Tā kā morālā kaitējuma kompensācijas piedziņa notiek no valsts budžeta līdzekļiem tāpēc, nosakot tās apmēru, jāņem vērā arī valsts ekonomiskais stāvoklis un fakts, ka nesamērīgas atlīdzības piedziņa no valsts, nepamatoti var aizskart sabiedrības intereses.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu arī morāla kaitējuma atlīdzināšanas gadījumā prasītājam ir jāpierāda prasības pieteikumā norādītie fakti, taču lietā nav iesniegti pierādījumi, ka būtu nodarīts būtisks prasītāja tiesību aizskārums vai pastāvētu citi īpaši apstākļi, kas pamatotu tiesas piespriesto morālā kaitējuma atlīdzības apmēru.

Ņemot vērā, ka prasītājs apcietinājumā bija 50 dienas un kriminālprocess tika izbeigts jau pirmstiesas stadijā, ministrija uzskata, ka prasītājam nav nodarīts smags morāls kaitējums, kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, līdz ar to atbilstīgs atlīdzinājums par nodarīto morālo kaitējumu prasītājam būtu nosakāms 3000 *euro* apmērā.

Prasītājs/pers. C/ iesniedzis apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 12.septembra spriedumu, pārsūdzot to prasības noraidītajā daļā.

Prasītāja apelācijas sūdzība pamatota uz tālāk norādītajiem argumentiem.

Pirmās instances tiesa nav pēc būtības izvērtējusi prasības pieteikuma papildinājumos norādītos prasījumus un spriedumā nav pat pieminēti prasītāja norādītie faktiskie apstākļi un argumenti, pilnīgi nepamatoti atzīstot, ka lietā nav iesniegti pierādījumi, ka ar prasītāja aizturēšanu, apcietinājuma piemērošanu, nepamatoto kriminālprocesu un nepamatotas informācijas izplatīšanu nepamatoti ir aizskarts prasītāja gods un cieņa.

Nepamatota apcietināšana pati par sevi jau ir vērtējama kā personas goda un cieņas aizskārums, it sevišķi, ja lietā nav strīda par to, ka kriminālprocesa ietvaros prasītājs ir nepamatoti aizturēts un viņam piemērots drošības līdzeklis apcietinājums.

Lietā ir pierādījumi, ka saistībā ar kriminālprocesu /numurs/ par prasītāju ir izplatīta nepatiesa informācija kā par personu, kas ir ņēmusi/devusi kukuli un bijusi saistīta ar divām personām no kriminālām aprindām, kas neapšaubāmi ir godu un cieņu aizskaroša informācija. Pret prasītāju ir pieļauts Kriminālprocesa likuma 12.pantā noteikto prasību (kriminālprocesu veikšana, ievērojot starptautiski atzītās cilvēktiesības un nepieļaujot neattaisnotu kriminālprocesuālo pienākumu uzlikšanu vai nesamērīgu iejaukšanos personas dzīvē) pārkāpums, jo attiecībā uz prasītāju netika nodrošināta konfidencialitāte. Ar nepamatotas informācijas izplatīšanu notika ne tikai nesamērīga iejaukšanās personiskajā dzīvē, bet arī nepamatoti aizskarts prasītāja gods un cieņa. Prasītājs uzskata, ka informācijas izplatīšanu KNAB veica apzināti, līdz ar ko notika apzināts prasītāja tiesību aizskārums. Turklāt ne KNAB, ne prokuratūra, ne Tieslietu ministrija nav veikusi darbības, lai atsauktu šo nepatieso - prasītāja godu un cieņu aizskarošo informāciju. Taču pirmās instances tiesa vispār nav vērtējusi prasību Civillikuma 2352.[1] panta izpratnē, kas paredz atbildību par nepatiesu un godu un cieņu aizskarošu ziņu izplatīšanu, tādējādi pieļaujot Civilprocesa likuma 192.panta pārkāpumu attiecībā uz prasījuma robežu neievērošanu, turklāt šī prasījuma apmierināšana dod pamatu lielākas kompensācijas piedziņai.

Prasītājs nelūdz veikt kriminālprocesa virzītāju rīcības un pieņemto nolēmumu tiesiskuma izvērtēšanu, taču, nosakot kompensāciju par morālo kaitējumu, ir jāņem vērā pieļautie pārkāpumi kriminālprocesa ierosināšanā, tā virzībā, apcietinājuma piemērošanā un prasītāja turēšanas apstākļi apcietinājumā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2016.gada 31.marta spriedumā lietā Nr.3414/07 *Šantare and Labazņikovs v. Latvia* ir norādījusi, ka nacionālai tiesai ir pienākums nodrošināt efektīvu piemēroto līdzekļu likumības juridisku izvērtējumu (55., 62.paragrāfs).

Pirmās instances tiesa spriedumā norāda, ka prasītājs kriminālprocesa laikā nav izmantojis Kriminālprocesa likumā paredzētos tiesību aizsardzības līdzekļus, lai apstrīdētu procesa virzītāju rīcību, taču vienlaikus konstatē, ka prasītājs gan personīgi, gan ar aizstāvju palīdzību kriminālprocesa ietvaros aktīvi ir izmantojis Kriminālprocesa likumā noteiktās tiesības iesniegt sūdzības par amatpersonu rīcību un pieteikt lūgumus.

Pārsūdzētajā spriedumā arī norādīts, ka lietā nav pierādījumu, ka apcietinājuma laikā prasītājs būtu sūdzējies par sāpēm un nepieciešamību pēc medicīniskās palīdzības, taču pretēji šai norādei vienlaikus konstatēts, ka prasītājs ir iesniedzis sūdzības, ka no 2007.gada 13.novembra Centrālcietuma administrācija viņam nav nodrošinājusi ārstēšanu, bet 2007.gada 10.decembrī prasītājs vērsies pie procesa virzītāja, norādot, ka viņam ir slimas /sensitīva informācija/ un, iespējams, nepieciešama /sensitīva informācija/operācija, taču no 2007.gada 13.novembra viņam nav veikta veselības stāvokļa pārbaude.

Secinot, ka nav pamata atzīt, ka prasītājam nav veikta pienācīga veselības pārbaude un savlaicīga ārstēšana, kā arī nav pamata atzīt, ka prasītāja veselības stāvoklis būtu pasliktinājies tiešā cēloņsakarībā ar aizturēšanu un apcietinājumu kriminālprocesā, pirmās instances tiesa norāda, ka 2007.gada 30.oktobrī Centrālcietumā notika prasītāja apskate un tajā /sensitīva informācija/nav konstatēta. Tā kā ierodoties Centrālcietumā prasītājam /sensitīva informācija/ nebija, bet atbrīvojoties no Centrālcietuma viņam tā bija, secināms, ka šo /sensitīva informācija/ viņš varēja iegūt tikai atrodoties Centrālcietumā.

Lai gan pārsūdzētajā spriedumā secināts, ka nav pamata atzīt, ka prasītājam nav veikta pienācīga veselības pārbaude un savlaicīga ārstēšana, kā arī nav pamata konstatēt, ka medicīniskajā kartē būtu izdarīti fiktīvi ieraksti, tomēr nav noskaidrotas vairākas pretrunas. Un proti, kāpēc medfeldšeris bija ieradies pie prasītāja, lai veiktu viņa medicīnisko apskati, ja pēc Centrālcietuma administrācijas rakstītā sūdzības no prasītāja par veselības stāvokli nav saņemtas? Nav noskaidrots medicīniskās kartes izrakstīšanas datums (tas nav norādīts), turklāt karte satur daudz labojumus (ko var redzēt tikai uz oriģināla), attiecīgajā kartiņas vietā nav atzīmes par rentgena izmeklēšanas nozīmēšanu, kaut gan tiek apgalvots, ka tā bija nozīmēta un nav arī šādas izmeklēšanas rezultātu. Ambulatorās slimnieka medicīniskās kartes iesākšana pati par sevi liecina, ka prasītājs Centrālcietumā slimoja.

Lietā ir izdrukas no Populārās medicīnas enciklopēdijas, kur norādīts, ka /sensitīva informācija/. /sensitīva informācija/. Savukārt, veicot prasītāja vizuālo apsekošanu 2007.gada 26.oktobrī un arī 30.oktobrī, /sensitīva informācija/ netika konstatēta. Atrodoties apcietinājumā, prasītājs /sensitīva informācija/ sakarā ar siltā ūdens pārtraukumu dušā. /sensitīva informācija/izraisītais stiprais un ilgstošais /sensitīva informācija/ bija iemesls, kas prasītājam izraisīja /sensitīva informācija/.

Pārsūdzētā sprieduma motīvu daļā nav vērtēta pirmās instances tiesā uzklausītā liecinieka /pers. T/ liecība, kurš apliecināja, ka laikā no 2000.gada beigām līdz 2005.gada beigām, kad viņš strādāja /Iestāde/ par priekšnieka vietnieku, prasītājs bija /amats/.

No dzīvē gūtiem novērojumiem ir vispārzināms tas, ka ieslodzījuma vietās ieslodzītie ir negatīvi noskaņoti pret tiesību sargājošo iestāžu darbiniekiem vai personām, kas sadarbojas ar tiem. Savukārt liecinieks /pers. U/ pirmās instances tiesas sēdē apliecināja, ka prasītājs pirms viņa pārvietošanas uz Centrālcietumu rakstiski bija informējis par to, ka viņš ir bijis /amats/, turklāt Centrālcietuma administrācijas pārstāvis par to tika informēts arī mutiski, tomēr prasītājs tika ievietots vienā kamerā ar vairākkārt par smagiem noziegumiem sodītām personām. Savukārt labas attiecības ar kameras biedriem prasītājam izdevās panākt, slēpjot faktu par saistību ar /iestādi/, kas visu apcietinājuma laiku radīja saspringumu un papildus stresu, jo prasītājam tika izteikts brīdinājums, ka, neraugoties uz viņa fizisko spēku, ar viņu var izrēķināties miegā, taču pirmās instances tiesa šos apstākļus ir ignorējusi.

Augstākās tiesas Civillietu departaments 2015.gada 30.novembra spriedumā lietā SKC-238/2015 atzina, ka nepamatota saukšana pie kriminālatbildības personai rada garīgas ciešanas un psiholoģiskus pārdzīvojumus, kas ir prezumējams fakts un nav īpaši jāpierāda. [..] gadījumā, ja prasība celta par tāda morālā kaitējuma atlīdzināšanu, kas radies izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā, cietušajam morālā kaitējuma esamība saskaņā ar Civillikuma 1635. pantu nav jāpierāda. [..] Savukārt, lai noteiktu atbilstīgu un taisnīgu atlīdzinājumu par radušos morālo kaitējumu, izvērtējams konkrētā tiesību aizskāruma būtiskums, smagums un sekas.

Savukārt Augstākās tiesas Civillietu departaments 2014.gada 20.jūnija spriedumā lietā SKC-106/2014 norāda, ka, nosakot atlīdzinājuma apmēru, ir jāņem vērā kaitējuma raksturs, kā arī tā nodarīšanas apstākļi, (…).

Lietā nav strīda, ka nepamatoti tika aizskartas nozīmīgas prasītāja tiesības un likumīgās intereses. Nosakot kompensācijas summu, ir jāņem vērā pieļautie pārkāpumi pret prasītāju attiecībā uz nekvalitatīvu vai likumam neatbilstošu kriminālprocesa (izmeklēšanas) veikšanu; nepamatoto apcietinājumu, tajā pavadīto laiku un apstākļus; medicīniskās palīdzības nesniegšanu un veselības apdraudējumu apcietinājuma laikā; nepatiesas un godu un cieņu aizskarošas informācijas izplatīšanu par prasītāju, kā arī to, kāda bija KNAB un valsts rīcība pēc pieļautajiem pārkāpumiem.

Par nepamatoto apcietinājumu un apcietinājumā pavadīto laiku no 2007.gada 23.oktobra līdz 2007.gada 11.decembrim nodarītā tiesību aizskāruma atlīdzību prasītājs naudas izteiksmē novērtē 25 000 *euro* apmērā, savukārt par veselības apdraudējumu nodarītais kaitējums naudas izteiksmē novērtējams 25 000 *euro* apmērā.

Pirmās instances tiesa kļūdaini atzina, ka nav pamata konstatēt aizskārumu un noteikt par to kompensāciju, ja aizskāruma rezultātā nav radušās paliekošas sekas.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2009.gada 23.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKA - 92/2009 norāda, ka: "Tiesību normas nenoteic, ka atlīdzinājums ir nosakāms tikai par tādu personisko kaitējumu, kurš ir paliekošs un kuru nav iespējams novērst ar citiem līdzekļiem".

Apcietinājumā pavadītās 50 dienas jau ir pamats atbilstoša atlīdzinājuma noteikšanai, taču jāņem vērā pie kādiem apstākļiem prasītājs nonāca apcietinājumā un kādos apstākļus viņš tika turēts, kā arī jāņem vērā sekas, kādas iestājās šī apcietinājuma rezultātā.

Tā kā kriminālprocess pret prasītāju tika ierosināts nepamatoti un 2010.gada 12.jūlijā to izbeidza sakarā ar noziedzīga nodarījuma sastāva neesamību, līdz ar to nav šaubu, ka prasītāja atrašanās apcietinājumā bija nepamatota un prettiesiska. Turklāt lietā ir pierādījumi (prokuratūras vēstules), kas apliecina, ka izmeklēšana šajā kriminālprocesā bija nekvalitatīva un likumam neatbilstoša. Kriminālprocesā nav pieļaujami Kriminālprocesa likuma un cilvēktiesību pārkāpumi, uz kuriem norādīts prasītāja apelācijas sūdzībā.

Apcietinājuma laikā prasītājam netika sniegta savlaicīga medicīniskā palīdzība, kā arī netika veikts viņa veselības stāvokļa novērtējums, apdraudot viņa veselību un dzīvību. Prasītājs cietuma administrācijai iesniedza divas sūdzības, taču medicīniskā palīdzība viņam netika sniegta. Savukārt ambulatorā slimnieka medicīniskajā kartē, kurā nav norādīts izrakstīšanas datums, veiktie ieraksti neatbilst īstenībai, jo tā, acīmredzot, ir sastādīta jau pēc prasītāja atbrīvošanas no apcietinājuma un viņa iesnieguma cietuma administrācijai *(lietas 1.sējuma 72.lapa)*. Šajā medicīniskajā kartē 2007.gada 16.novembrī un 11.decembrī ir izdarīti fiktīvi ieraksti, jo feldšere prasītāju nebija apmeklējusi. Centrālcietuma iekšējās kārtības noteikumi neparedz feldšera apmeklējumus kamerās. Kaut arī Ieslodzījumu vietas pārvalde 2016.gada 9.marta vēstulē (*lietas 1.sējuma 82.lapa)* norāda, ka prasītājam tika nozīmēta plaušu rentgenoloģiskā izmeklēšana, taču tā netika veikta un arī medicīniskajā kartē nav apliecinājumu, ka tā būtu notikusi. Centrālcietuma vēstulē nepamatoti tiek norādīts, ka līdz atbrīvošanai no apcietinājuma 2007.gada 11.decembrī sūdzības no prasītāja par veselības stāvokli netika saņemtas, jo šī norāde ir pretrunā ar ierakstiem medicīniskajā kartē, turklāt 2007.gada 27.decembra Ģenerālprokuratūrai iesniegtā sūdzība *(lietas 2.sējuma 209.lapa)* apliecina, ka prasītājs rakstveidā ir vērsies pie cietuma administrācijas par medicīniskās palīdzības sniegšanu.

2016.gada 4.augusta vēstulē Nr.1/10-9734 Ieslodzījumu vietu pārvalde norāda, ka "dokumenti, kas saistīti ar ieslodzīto izvietošanu ir nodoti arhīvā vai iznīcināti". Taču, tas netraucē iesniegt daļu no šiem "arhivētiem vai iznīcinātiem" dokumentiem, kas pamato atbildētājas argumentus. Piemēram, Ārpus cietuma nosūtāmo ieslodzīto priekšlikumu, iesniegumu un sūdzību uzskaites žurnāls Nr.1-45 *(lietas 2.sējums)* atbilstoši zīmoga nospiedumam pirmajā lapā bija jāglabā tikai 5 gadi, tātad bija jāiznīcina 2013.gada sākumā.

Lai apstrīdētu prasītāja norādi, ka viņš ir vairākkārt rakstiski vērsies pie Centrālcietuma administrācijas ar lūgumu sniegt medicīnisko palīdzību, Ieslodzījumu vietu pārvalde, atsaucas uz Ārpus cietuma nosūtāmo ieslodzīto priekšlikumu, iesniegumu un sūdzību uzskaites žurnālu Nr. 1-45 *(lietas 2.sējums)*, taču no paša žurnāla nosaukuma izriet, tad tas paredzēts tikai ārpus cietuma nosūtāmo ieslodzīto priekšlikumu, iesniegumu un sūdzību reģistrēšanai. Tā kā prasītājs vērsās pie cietuma administrācijas, šādi iesniegumi nevarēja tikt reģistrēti ārpus cietuma nosūtāmo iesniegumu uzskaites žurnālā. Minētais liecina, ka Ieslodzījumu vietu pārvalde vai nu mēģina apzināti maldināt tiesu, vai arī nepienācīgi ir pārbaudījusi vai reģistrējusi prasītāja saraksti apcietinājuma laikā.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes vēstulē norādīts, ka /pers. C/ ir nosūtījis tikai vienu iesniegumu, kas ir reģistrēts žurnālā ar Nr.2537, taču atbilstoši lietas materiāliem, vismaz vēl viens iesniegums bija iesniegts un reģistrēts Centrālcietumā *(lietas 2.sējuma 152.lapa).* Šis 2007.gada 12.novembra iesniegums KNAB 2007.gada 14.oktobrī ir reģistrēts Centrālcietumā ar Nr.2491. Taču nav nekāda loģiska izskaidrojuma tam, kāpēc medmāsai vajadzēja divas reizes apmeklēt prasītāju kamerā, ja nebija saņemtas nekādas sūdzības par viņa veselību. Arī Ambulatorā slimnieka medicīniskā karte satur pretrunīgu informāciju, jo tās nosaukums liecina, ka šāda karte tiek ievesta, ja ir konstatēta saslimšana (Ambulatorā *slimnieka* medicīniskā karte), taču lietā iesniegtajai kartei nav norādīts tās izrakstīšanas datums, bet no kartes oriģināla redzams, tad ieraksti tajā laboti, kas liek apšaubīt šī pierādījuma ticamību.

Pirmās instances tiesa nepamatoti noraidīja prasītāja lūgumu par pierādījumu izprasīšanu saistībā ar pierādījumu (ekspertīzes) viltošanu kriminālprocesā vai to sagatavošanu Kriminālprocesa likumam neatbilstošā veidā, kā arī par to, ka prasītājs apcietinājumā tika turēts kopā ar agrāk krimināli sodītām personām /pers. AB/ un /pers. AC/, lai gan atbilstoši normatīvajam regulējumam prasītāju kā iepriekš nesodītu personu un ārštata /amats/ar šādām personām nedrīkstēja ievietot vienā kamerā.

Nosakot kompensācijas apmēru ir jāņem vērā, ka prasītājam tiek likti šķēršļi aizskarto tiesību aizsardzībai tiesā, nemaz nerunājot viņa aizskarto tiesību efektīvu aizsardzību. Ne tikai netiek atbilstoši izvērtēti attiecībā uz prasītāju pieļautie pārkāpumi, bet tiek turpināta pieļautā neefektīvā tiesību aizsardzība, t.sk., ir pieļauti Satversmes 89., 92., 93. - 95., un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5., 6. un 13.punkta pārkāpumi, kas jāņem vērā kopējās kompensācijas summas noteikšanā.

Arī pirmās instances tiesa centās nepamatoti ierobežot prasītāja tiesības, gan liekot maksāt valsts nodevu pretēji apelācijas tiesas nolēmumam, gan nedodot iespēju kopēt kriminālllietas /numurs/materiālus.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 1.pantu, 28.pantu, 112.pantu, 128.pantu, kā arī Civillikuma 1635.pantu, 2347.pantu, 2352.pantu, 2352.[1] pantu un likumu "Par izziņas izdarītāja, prokurora vai tiesneša nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu", Satversmes 96.pantu un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.pantu, prasītājs lūdz apmierināt prasību pilnā apmērā un piedzīt no Latvijas Republikas kompensāciju 50 000 *euro* apmērā par nodarīto morālo kaitējumu kā arī visus tiesāšanās izdevumus.

Gan prasītājs, gan atbildētāja ir iesnieguši rakstveida paskaidrojumus uz otras puses apelācijas sūdzību, izskaidrojot katrs savu pozīciju izskatāmajā strīdā, kas ir analoga katras puses iesniegtajā apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem.

Tiesas sēdē prasītājs /pers. C/ prasību un savu apelācijas sūdzību uzturēja saskaņā ar tajās norādītajiem argumentiem, bet atbildētājas apelācijas sūdzību neatzina un lūdza prasību pilnībā apmierināt.

Atbildētājas pārstāvis /pers. E/ tiesas sēdē uzturēja Tieslietu ministrijas apelācijas sūdzību uz tajā norādītajiem pamatiem, norādot, ka neapstrīd pirmās instances tiesas piedzīto morālā kaitējuma atlīdzību 3000 *euro* apmērā, bet pārējā daļā lūdza prasību noraidīt, paskaidrojot, ka prasītāja apelācijas sūdzību uzskata par nepamatotu.

Motīvu daļa

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 426.panta pirmo daļu un 430.panta trešo daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās un nepārbauda pirmās instances tiesas konstatētos faktus, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Ņemot vērā, ka prasītājs pirmās instances tiesas spriedumu pārsūdz tā noraidītajā daļā, t.i., par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu 45 000 *euro* apmērā, savukārt atbildētājas apelācijas sūdzībā ir apstrīdēta tikai ar pirmās instances tiesas spriedumu piedzītā morālā kaitējuma atlīdzības daļa 2 000 *euro* apmērā, apelācijas instances tiesai nav jāpārvērtē pirmās instances tiesas sprieduma daļā par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu 3 000 *euro*

apmērā, jo šajā daļā spriedums nav pārsūdzēts, tātad saskaņā ar Civilprocesa likuma 203.panta otro daļu, nepārsūdzētajā daļā tas ir stājies likumīgā spēkā.

Novērtējusi pušu paskaidrojumus un zvērināta advokāta Agra Bitāna argumentus, kā arī izvērtējusi apelācijas sūdzību motīvus un pārbaudījusi lietas materiālus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasība apelācijas instances tiesas izskatāmajā daļā ir apmierināma daļēji.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu, ja *tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākas instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 193.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.*

Pamatojoties uz minēto tiesību normu, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 12.septembra sprieduma pamatojums daļā, ar kuru atzīts, ka ir pieļauts prasītāja tiesību aizskārums, tādēļ atbilstoši likumam "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas pienākums ir atlīdzināt prasītājam nodarīto morālo kaitējumu, ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to šajā daļā tiesas kolēģija pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai un neatkārto tajā norādītos argumentus. Apelācijas instances tiesa pievienojas arī pirmās instances tiesas sprieduma motīviem par to, ka izskatāmajā civiltiesiskajā strīdā, tiesas uzdevums nav vērtēt kriminālprocesuālo darbību un kriminālprocesā pieņemto lēmumu pamatotību un atbilstību Kriminālprocesa likuma normām.

Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā noteikts, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Izskatāmajā lietā nav strīda, ka kriminālprocesa ietvaros /pers. C/ bija aizturēts un no 2007.gada 23.oktobra līdz 2007.gada 11.decembrim viņam tika piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums. Savukārt 2010.gada 12.jūlijā Latvijas Ģenerālprokuratūras virsprokurors, izdarot grozījumus procesa virzītāja prokurora Gata Donika 2010.gada 27.maija lēmumā, kriminālprocesu izbeidza, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 377.panta pirmo daļu, jo prasītāja darbībās nav noziedzīga nodarījuma sastāva. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 380.panta nosacījumiem kriminālprocess ir izbeigts pamatojoties uz reabilitējošiem apstākļiem.

Nepastāvot strīdam par morālā kaitējuma atlīdzības pamatu, tiesai atbilstoši Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumiem sprieduma pamatojumā jānorāda argumenti, kuru dēļ tā uzskatījusi, ka noteiktais atlīdzinājums ir taisnīgs un samērīgs - tāds, kas dod apmierinājumu cietušai personai, un vienlaikus kalpo arī kā līdzeklis pušu samierināšanai un sasniedz ģenerālās prevencijas mērķi *(skat. Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. prof. R.Baloža zinātniskā vadībā.-Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 155.-159)*.

Tā kā morālā kaitējuma esamība konkrētajā gadījumā ir prezumējama, Civillietu tiesas kolēģijai ir jāvērtē tikai morālā kaitējuma atlīdzības apmērs, jo prasītājs apelācijas sūdzībā norāda, ka pirmās instances tiesas piedzītais morālā kaitējuma atlīdzības apmērs 5 000 *euro* nav samērīgs ar viņam nodarīto kaitējumu, ko radīja viņa pamattiesību ierobežojumi - nepamatota turēšana apcietinājumā 50 dienas, liedzot viņam šai laikā nepieciešamo medicīnisko palīdzību, kas radīja nopietnus draudus viņa veselībai. Prasītāja ieskatā, nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru jāņem vērā arī tas, ka viņu kā bijušo /amats/apcietinājumā ievietoja vienā kamerā ar agrāk vairākkārt krimināli sodītām personām, tādējādi radot reālu apdraudējumu ne tikai viņa veselībai, bet pat dzīvībai, tādēļ par adekvātu un taisnīgu morālā kaitējuma atlīdzību prasītājs uzskata 50 000 *euro*, līdz ar ko, atskaitot ar pirmās instances tiesas piedzīto atlīdzību 3 000 *euro* (šajā daļā spriedums ir stājies spēkā) apelācijas instances tiesā izskatāmā prasības summa ir 47 000 *euro*.

Savukārt Tieslietu ministrija neapstrīd pirmās instances tiesas piedzīto morālā kaitējuma atlīdzības summu 3 000 *euro* apmērā, kas atbildētājas ieskatā konkrētajos apstākļos uzskatāma par samērīgu un taisnīgu atlīdzību par prasītājam nodarīto morālo kaitējumu, savā apelācijas sūdzībā iebilst pret pirmās instances tiesa noteikto atlīdzības daļu 2 000 *euro* apmērā.

Tādējādi apelācijas instances tiesā ir izspriežams strīds par morālā kaitējuma atlīdzības apmēru.

Satversmes tiesa 2001.gada 5.decembra spriedumā lietā Nr.2001-07-0103 secinājusi, ka, izpildot starptautiskās saistības, kas izriet no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas un citiem starptautiskajiem dokumentiem, Zaudējumu atlīdzināšanas likums nosaka kārtību un apmēru, kādā valsts atlīdzina zaudējumus noteiktam personu lokam – "tām personām, kurām, lai gan tās nav vainīgas noziedzīgā nodarījumā vai administratīvā pārkāpumā, bijusi ierobežota brīvība, tas ir, personām, kuru tiesības ir būtiski aizskartas un kurām nodarīts nopietns kaitējums" *(skat. Satversmes tiesas sprieduma 2.punktu)*.

Tādējādi secināms, ka personas brīvības nepamatota ierobežošana ir uzskatāma par būtisku tiesību aizskārumu, kas ir pamats nodarītā kaitējuma atlīdzināšanai likumā noteiktajā kārtībā (*skat. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedumu lietā Nr.SKC-0149/2014*).

Jēdziena "morālais kaitējums" skaidrojums dots Civillikuma 1635.panta otrajā daļā, proti, ar to jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kuras izraisījis cietušā nemantisko tiesību un nemantisko labumu aizskārums. Šajā normā vienlaikus paredzēta arī atlīdzības par morālo kaitējumu noteikšanas kārtība - pēc tiesas ieskata. Kad lieta jāizšķir pēc tiesas ieskata vai atkarībā no svarīgiem iemesliem, tad tiesnesim jāspriež pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem (Civillikuma 5.pants).

Šāds tiesai ar likumu piešķirts pilnvarojums vērsts uz to, lai tā, ņemot vērā konkrētā dzīves gadījuma īpatnības, rastu iespējami taisnīgāko strīda risinājumu. Latvijas normatīvajos aktos nav paredzēti vienoti kritēriji, pēc kuriem nosakāms atlīdzinājums par morālo kaitējumu. Tomēr, izskatot šāda rakstura prasījumu, tiesai ir ne tikai jānosaka taisnīgs atlīdzinājums, bet arī jāpamato, kādēļ tā piespriesto atlīdzinājumu uzskatījusi par taisnīgu. Pamatojumam jāatklāj, ka tiesa izvērtējusi visus apstākļus, kuriem ir nozīme atlīdzinājuma noteikšanā, un ka tiesa nav balstījusies uz subjektīviem ieskatiem, bet gan uz racionāliem juridiskiem apsvērumiem *(skat. Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 11.novembra sprieduma lietā Nr.SKC-422 11.punktu)*.

No 2018.gada 1.marta Latvijas Republikā ir spēkā Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums, kas cita starpā regulē arī nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanu un tā apmēru atbilstoši konkrētā gadījuma apstākļiem.

Iepriekš minētā likuma Pārejas noteikumu 4.punktā noteikts, ka lietas personas prasībā par kaitējuma atlīdzināšanu sakarā ar izmeklēšanas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības dēļ nodarīto kaitējumu, kurās pirms šā likuma spēkā stāšanās ir pieņemts prasības pieteikums un ierosināta tiesvedība vispārējās jurisdikcijas tiesā, izskata vispārējās jurisdikcijas tiesa prasības tiesvedības kārtībā, ievērojot šā likuma nosacījumus.

Atbilstoši minētajam, izskatāmajā lietā ir piemērojamas Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma normas, un proti, 14.pants, kura ceturtā daļa nemantiska kaitējuma atlīdzību ierobežo līdz 7 000 *euro* apmēram, smaga nemantiska kaitējuma gadījumā šo atlīdzības apmēru nosakot līdz 10 000 *euro*, bet atlīdzības apmērs par kaitējumu dzīvībai vai sevišķi smagu veselības kaitējumu noteikts līdz 30 000 *euro*. Ar nepamatotu brīvības ierobežošanu nodarīta nemantiska kaitējuma atlīdzības apmēru nosaka saskaņā ar šā likuma 15.pantu.

Vadoties no iepriekš minētā likuma 15.panta nosacījumiem gadījumā, kad nepamatoti piemērots Kriminālprocesa likumā paredzētais ar brīvības atņemšanu saistītais procesuālais piespiedu līdzeklis, nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēru aprēķina ņemot vērā kriminālietas izbeigšanas laikā valstī noteikto minimālo mēnešalgu, kas 2010.gadā Latvijā bija 180 lati, jeb 256,12 *euro*, bet vienas dienas samaksu aprēķina dalot to ar 30 (15.panta ceturtā daļa), līdz ar ko vienas dienas samaksa būtu 8,54 *euro*, bet nosakot to veselos skaitļos, atmetot ciparus aiz komata, tā ir 8 *euro*. Tādējādi atbilstoši Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma nosacījumiem par 50 apcietinājumā pavadītajām

dienām prasītājam nosakāma atlīdzība 400 *euro* apmērā.

Tanī pat laikā Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmā daļa noteic, ka nemantisko kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcības raksturu (6.pants), apsūdzības smagumu, kriminālprocesa ilgumu, fiziskās personas personību un rīcību, līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Savukārt atbilstoši minētā likuma 6.panta otrajai daļai iestādes, prokuratūras, tiesas vai Kontroles dienesta rīcība šā likuma izpratnē ir nepamatota, ja tā lēmums pieņemšanas brīdī ir atbildis tiesību normām, taču vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem.

Lietā nav strīda, ka 2007.gada oktobrī uzsāktais kriminālprocess attiecībā uz prasītāju 2010.gada 12.jūlijā pilnībā ir izbeigts prasītāju reabilitējošu apstākļu dēļ, līdz ar to atbilstoši Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmās daļas 2.punktam, šis apstāklis ir atzīstams par kaitējuma atlīdzinājuma tiesisko pamatu.

Izvērtējot visus lietas apstākļus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka izskatāmajā lietā saskaņā ar Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma nosacījumiem aprēķināto summu par apcietinājumā pavadīto laiku (400 *euro*) nevar uzskatīt par atbilstošu un taisnīgu kaitējuma atlīdzību, bet nosakot galīgo morālā kaitējuma atlīdzības summu jāņem vērā arī citi spriedumā tālāk norādītie apstākļi.

No lietas materiāliem redzams, ka Kriminālprocesa likumā paredzētajiem personiskās brīvības un tiesību ierobežojumiem prasītājs tika pakļauts arī pēc atbrīvošanas no apcietinājuma, jo viņam kā drošības līdzeklis tika noteikts aizliegums tuvoties noteiktai personai un izbraukt no valsts, kā arī sūtījumu saņemšanas adreses paziņošana (lietas I. sēj. 25.lapa), turklāt kriminālprocess pret viņu pilnībā tika izbeigts tikai pēc vairāk nekā 2,5 gadiem.

Kaut arī atbildētāja noliedz prasībā norādīto apstākli, ka apcietinājumā prasītājam bija veselības problēmas un, neraugoties uz viņa lūgumiem, netika nodrošināta medicīniskā palīdzība, tomēr lietā ir pierādījumi, kas apliecina, ka jau 2007.gada 14.decembrī, t.i., 3.dienā pēc atbrīvošanas no apcietinājuma, prasītājs ir apmeklējis medicīnas sabiedrību "ARS", kur viņam nozīmēta rentgenogramma, kā arī Rīgas Austrumu slimnīcas klīnikā "Biķernieki" apmeklējis ķirurgu, kas viņu nosūtījis uz slimnīcas ķirurģijas nodaļu (lietas I. sēj. 73. un 74.lapa). Medicīnas sabiedrības "ARS" Radioloģijas nodaļas 2007.gada 19.decembra rentgenogrammas secinājumā ir norādes par /sensitīva informācija/(lietas I. sēj. 75.lapa). Savukārt Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas klīnikas "Biķernieki" izraksts apliecina, ka 2008.gada 1.janvārī prasītājam veikta /sensitīva informācija/operatīva terapija (lietas I. sēj. 26.lapa).

Tanī pat laikā no Rīgas Centrālcietumā izrakstītās Ambulatorā slimnieka medicīniskās kartes redzams, ka prasītājs šai iestādē ieradies 2007.gada 29.oktobrī un 30.oktobrī veikta viņa pirmreizējā apskate, atzīstot viņu par praktiski veselu, tostarp norādot, ka āda ir tīra un nekādu redzamu bojājumu nav (šī karte pievienota lietai slēgtā aploksnē).

No minētajiem rakstveida pierādījumiem ir pamats secināt, ka prasītājam pēc atbrīvošanas no apcietinājuma konstatētā un 2008.gada 1.janvārī ķirurģiski likvidētā/sensitīva informācija/ir radusies laikā, kad viņš atradās apcietinājumā Centrālcietumā, turklāt tiesas kolēģija uzskata, ka atbildētāja nav pierādījusi to, ka prasītājam apcietinājumā bija nodrošināta atbilstoša medicīniskā palīdzība.

Centrālcietumā izrakstītajā Ambulatorā slimnieka medicīniskās kartē ir izdarīti divi medfeļšeres ieraksti, kas datēti ar 2007.gada 16.novembri un 11.decembri: "Nav kamerā – aizgāja pastaigā", kas atbildētājas ieskatā apliecina, ka medfeldšere ir vēlējusies veikt prasītāja medicīnisko apskati, bet nebija iespējas to izdarīt, jo viņš neatradās savā kamerā. Vienlaikus no atbildētājas paskaidrojumiem, kas balstīti uz Ieslodzījumu vietu pārvaldes sniegtajām ziņām, izriet, ka, atrodoties Centrālcietumā, prasītājs nekādas sūdzības par savu veselības stāvokli nav izteicis un medicīnisko palīdzību nav lūdzis.

Tomēr atbildētāja nav sniegusi nekādu skaidrojumu kāpēc medfeldšere divas reizes ir centusies apmeklēt prasītāju, ja nekādu sūdzību par veselību viņam nebija. Tāpat nav dots skaidrojums, kāpēc abi feldšeres apmeklējumi notika prasītāja pastaigu laikā, taču no loģikas apsvērumiem un dzīvē gūto novērojumu viedokļa izriet secinājums, ka cietuma darbiniekiem ieslodzīto dienas režīms (tātad arī pastaigu laiks) ir zināms, tādēļ nav saprotams, kas liedza medfeldšerei prasītāju apmeklēt laikā, kad viņš neatradās pastaigā.

Tā kā atbildētāja nav sniegusi loģisku un ticamu skaidrojumu iepriekš minētajiem apstākļiem, tiesas kolēģija atzīst par pierādītu, ka prasītājs apcietinājuma laikā ieguva saslimšanu - /sensitīva informācija/, bet Centrālcietumā viņam netika nodrošināta ne medicīniskā apsekošana, ne ārstēšana, kas vērtējams kā smags prasītāja cilvēktiesību pārkāpums, par ko ir pamats noteikt atbilstošu atlīdzību, ko paredz arī Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmā daļa.

Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka nopietns prasītāja tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums ir pieļauts apcietinājuma laikā Centrālcietumā, ievietojot viņu vienā kamerā ar agrāk krimināli sodītām personām.

No pirmās instances tiesas sēdē sniegtajām liecinieka /pers. T/ liecībām izriet, ka šis liecinieks strādāja /iestādē/par priekšnieka vietnieku un šai laikā (no 2000.gada līdz 2005.gadam) prasītājs bija /amats/.

Savukārt liecinieks /pers. U/ pirmās instances tiesas sēdē apliecināja, ka prasītājs, pirms viņa pārvietošanas uz Centrālcietumu, rakstiski sniedza informāciju, ka viņš ir bijis /amats/, turklāt Centrālcietuma administrācijas pārstāvis par to tika informēts mutiski.

Tiesas kolēģijai minēto lieciniekuliecības nav pamata apšaubīt, jo lietā nav pierādījumu, kas tās atspēkotu.

Kaut arī lietā ir Iekšlietu ministrijas Arhīva nodaļas 2016.gada 28.jūlija atbilde uz pirmās instances tiesas pieprasījumu, kurā norādīts, ka Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Arhīva nodaļā nav ziņu par /pers. C/ dienestu /iestādē/, vai /amata/ statusu 2007.gada 23.oktobrī (lietas III. sēj. 30.lapa), taču šī atbilde faktiski nesniedz tiesas prasīto informāciju. No pirmās instances tiesas pieprasījuma redzams, ka tiesnese lūgusi informāciju vai prasītājs apcietināšanas dienā - 2007.gada 23.oktobrī - bija /amats/un vai ir strādājis /iestādē/ (bijis /amats/) pirms tam (lietas III. sēj. 28.lapa), taču atbilde uz šo pieprasījumu sniegta tikai attiecībā uz apcietināšanas dienu.

Tā kā liecinieks /pers. T/ liecināja, ka prasītājs /amats/bija laikā no 2000.gada līdz 2005.gadam, tiesas kolēģija atzīst, ka Iekšlietu ministrijas Arhīva nodaļas uz tiesas pieprasījumu sniegtā atbilde nevar būt par pamatu, lai apšaubītu šī liecinieka sniegto liecību patiesumu.

Kā apzinātu tiesību aizskārumu, kas dod pamatu prasīt nemantiskā kaitējuma atlīdzību, prasītājs norāda to, ka viņš kā bijušais /amats/Centrālcietumā tika ievietots vienā kamerā ar jau iepriekš krimināli sodītām personām – /pers. AC/ un /pers. AB/.

Lietā ir pierādījumi, kas apliecina, ka minētās personas vienā laikā ar prasītāju tiešām atradās apcietinājumā Rīgas Centrālcietumā, turklāt /pers. AC/ apcietinājumā atradās no /datums/un ir notiesāts /sensitīva informācija//sensitīva informācija/, bet /pers. AB/ līdz /datums/jau vairākkārt bija krimināli sodīts (/sensitīva informācija/) (lietas IV. sēj. 30., 31. un 57.lapa).

Kaut arī lietā nav rakstveida pierādījumu par to, ka prasītājs ar minētajām personām bija ievietots vienā cietuma kamerā, jo no Ieslodzījuma vietu pārvaldes sniegtās informācijas izriet, ka dokumenti par apcietināto izvietojumu Centrālcietuma kamerās 2007.gadā nav saglabājušies, taču tiesas kolēģijas ieskatā prasītājam vispār nebūtu iespējams iegūt informācijas par šādu personu atrašanos Centrālcietumā un viņu sodāmībām, ja viņš ar tiem nebūtu ilgstoši kontaktējies, kas cietuma apstākļos iespējams tikai atrodies vienā kamerā.

Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka prasītāja kā bijušā /amats/ ievietošana vienā kamerā ar vairākkārt krimināli sodītu personu, papildus jau

nepamatotas apcietināšanas faktam, neapšaubāmi radīja prasītājam vēl smagākus emocionālus pārdzīvojumus, proti, stresu, ko radīja pamatotas bailes par savu veselību un dzīvību, jo no dzīvē gūtiem novērojumiem par vispārzināmu atzīstams fakts, ka kriminālī sodītas personas ir naidīgi noskaņotas pret /iestādes/ darbiniekiem un personām, kas ar tiem sadarbojas. Tādējādi ir pamats secināt, ka minētie apstākļi ievērojami pastiprināja prasītāja emocionālos pārdzīvojumus, secīgi palielinot arī viņam nodarīto morālo kaitējumu, kas dod pamatu palielināt par to noteiktās atlīdzības apmēru salīdzinot ar to, kāds būtu nosakāms, ja šāds prasītāja nemateriālo tiesību aizskārums nebūtu pieļauts. Turklāt tas apstāklis, ka prasītājs, slēpjot faktu par savu sadarbību ar /iestādi/, ar kameras biedriem prata nodibināt un uzturēt normālas attiecības, neizraisot pret sevi vērstas vardarbības izpausmes, tiesas kolēģijas ieskatā nevar būt par pamatu, lai nekonstatētu prasītāja tiesību aizskārumu, par ko paredzēts noteikt atbilstošu atlīdzību.

Tāpat Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka būtisks prasītāja tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums ir pieļauts izplatot publisku informāciju, kurā bez vainas pierādījumiem norādīts uz prasītāja (minot viņa vārdu un uzvārdu) līdzdalību smagā kriminālī sodāmā nodarījumā – kukuļošanas starpniecībā (lietas II. sējuma 308.,309.lapa).

Lietā iesniegtajos prasības papildinājumos prasītājs ir norādījis uz šo apstākli un, atsaucoties uz Civillikuma 2352.[1] pantu, lūdzis noteikt mantisku kompensāciju par goda un cieņas aizskārumu, kas nodarīts nododot atklātībā ziņas par viņa iesaistīšanos noziedzīgās darbībās, kas neatbilst patiesībai.

Tiesas kolēģijai nav šaubu, ka informāciju par prasības papildinājumos norādītajās publikācijās minēto prasītāja līdzdalību (starpniecību) kukuļošanā bija iespējams iegūt tikai no kriminālprocesa virzītāju un to uzraugošam institūcijām (KNAB, policija, prokuratūra), no kā secināms, ka tieši tās ir vainojamas nepatiesu ziņu izplatīšanā par prasītāju. Tā kā ar norādītajām publikācijām tika izplatītas prasītāja godu un cieņu aizskarošas ziņas, norādot uz viņa saistību ar noziedzīgu nodarījumu (kukuļošanu), kas neatbilst patiesībai, jo kriminālprocess pret prasītāju izbeigts reabilitējošu apstākļu dēļ, tiesas kolēģija atzīst, ka ar to ir pieļauts vēl viens prasītāja tiesību aizskārums, ar ko viņam nodarīts morālais kaitējums, par ko nosakāma atlīdzība.

Lemjot par šīs atlīdzības apmēru, tiesas kolēģija ņem vērā ne tikai to, ka iepriekš minēto ziņu izplatīšana, kuras pamatā bija tikai kriminālprocesa virzītāju rīcībā esoša informācija, radīja morālu kaitējumu ne tikai viņam, bet radīja emocionālus negatīvus pārdzīvojumus (kauna sajūtu, bailes no apsmiekla) arī prasītāja tolaik nepilngadīgajai meitai, jo ne tikai viņai, bet arī viņas draugiem un skolas biedriem bija pieejamas nepatiesās ziņas par tēva līdzdalību kriminālī sodāmās darbībās.

Saskaņā ar Civillikuma 5.pantu, kad atlīdzības apmērs jānosaka pēc tiesas ieskata (Civillikuma 1635.panta otrā daļa un 2352.[1] panta trešā daļa), jāspriež pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem, turklāt jāņem vērā aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums, konkrētā aizskāruma smagums un citi būtiski apstākļi.

Gan Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums, gan likums "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" nosaka valsts atbildību par šajos likumos norādīto institūciju un iestāžu nelikumīgu vai nepamatotu rīcību, kas var izpausties dažādi. Nosakot valsts atbildību, likumdevējs vienā gadījumā ir noteicis zaudējumu atlīdzināšanas kritērijus un apmērus, bet citos gadījumos to atstājis tiesas ieskatam. Taču jāņem vērā, ka gan izpildvara, gan tiesu vara ietilpst kopējā valsts varā. Līdz ar to, izskatot lietu par morālā kaitējuma kompensācijas piedziņu, bez jau likumā konkrēti norādītajiem kritērijiem, tiesai jāvadās no taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem, lai atlīdzinājums būtu atbilstīgs un samērīgs.

Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmā daļa paredz, ka nemantisko kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcības raksturu, apsūdzības smagumu kriminālprocesa ilgumu, fiziskās personas personību un rīcību, līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Savukārt atbilstoši minētā panta ceturtajai daļai nemantiska kaitējuma atlīdzību var noteikt līdz 7 000 *euro*, bet smaga nemantiska kaitējuma gadījumā - līdz 10 000 *euro*.

Nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, jebkurā gadījumā jāņem vērā konkrētās lietas faktiskie apstākļi un jāvadās pēc taisnības apziņas un vispārīgiem principiem, pēc iespējas nodrošinot prasītājam gandarījumu par nepamatotu tiesību aizskārumu.

Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 9.februāra spriedumā lietā Nr.SKC-56 norādīts, ka morālais kaitējums ir subjektīvs jēdziens, tās ir personas ciešanas, sāpes, pārdzīvojumi, ko nav iespējams tieši novērtēt. Pārciestā sekas nav iespējams aizstāt ar naudu, taču, sniedzot cietušajai personai atbilstīgu atlīdzinājumu naudas izteiksmē, ir iespējams sniegt tai zināmu gandarījumu un tādējādi mazināt ciešanas un sāpes.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, kā arī, izvērtējot prasītāja aizskarto tiesību nozīmīgumu un aizskāruma smagumu, uz ko spriedumā iepriekš ir norādīts (ievietošana vienā kamerā ar agrāk kriminālī sodītu personu, medicīniskās palīdzības nenodrošināšana apcietinājuma laikā, nepatiesas informācijas izplatīšana, kas aizskar prasītāja godu un cieņu, kas tika arī publicēta), Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka morālā kaitējuma atlīdzība prasītājam nosakāma 5 000 *euro* apmērā, kas konkrētajā lietā ir vērtējama kā saprātīga un taisnīga atlīdzība. Tiesas kolēģijas ieskatā šāda atlīdzība iespējami pilnvērtīgi pildīs samierināšanas funkciju un nodrošinās prasītājam gandarījumu par nepamatotu tiesību aizskārumu, proti, pildīs kā atlīdzības, tā prevencijas funkciju, lai līdzīgi gadījumi nenotiktu nākotnē.

Turklāt, apmierinot prasību par morālā kaitējuma atlīdzību kopumā 5 000 *euro* apmērā, tiek apliecināta valsts atbildība un ievērots sociālais taisnīgums, jo sabiedrības interesēs ir tiesiskā paļāvība, tai skaitā uz taisnīgu atlīdzību nepamatotas kriminālvajāšanas un personas brīvības ierobežošanas gadījumā, un tādējādi tiek ievērotas Satversmes 92.pantā nostiprinātās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā.

Civillietu tiesas kolēģija norāda, ka apelācijas instances tiesas noteiktā morālā kaitējuma atlīdzinājuma summa ir 2 000 *euro,* kas kopā ar pirmās instances tiesas piespriesto atlīdzinājumu 3000 *euro,* par ko spriedums ir stājies spēkā, veido kopējo atlīdzību 5 000 *euro* apmērā, krasi neatšķir prasītājam noteikto atlīdzinājumu no Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtajā daļā noteiktās maksimālās nemantiska kaitējuma atlīdzības apmēra - 7 000 *euro*, pie apstākļiem kad tiesas kolēģija ir atzinusi par pierādītu vairāku nopietnu prasītāja tiesību aizskārumu pieļaušanu (viņa kā bijušā /amats/ievietošana vienā kamerā ar agrāk kriminālī sodītu personu; medicīniskās palīdzības nenodrošināšana apcietinājuma laikā; nepatiesas prasītāja godu un cieņu aizskarošas informācijas nodošana publicēšanai).

Savukārt prasītāja norādīto atlīdzinājumu 50 000 *euro* tiesas kolēģija konkrētajos apstākļos uzskata par nesamērīgi lielu.

Tiesas kolēģija pievienojas Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņai, ka no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta izriet tiesas pienākums argumentēt spriedumu, bet tas nav saprotams kā prasība detalizēti atbildēt uz jebkuru argumentu *(61.punkts 1994.gada 19.aprīļa spriedumā "Van de Hurk v The Netherlands" (iesnieguma Nr.16034/90));* Tiesnešiem ir jāuzklausa visi argumenti, bet viņiem nav pienākums detalizēti atrunāt jebkuru iesniegumu vai skaidri atbildēt uz jebkuru paskaidrojumu; Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas komisijas 1986.gada 13.oktobra lēmums lietā 10153/82 Austria).* Līdz ar to apelācijas instances tiesa, balstoties uz procesuālās ekonomijas principu, nevērtē citus apelācijas sūdzībās ietvertos argumentus, jo tiem nav juridiskas nozīmes un tie nevar ietekmēt tiesas nolēmumu.

Ievērojot minēto, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasītāja prasība apelācijas instances tiesā izskatāmajā daļā ir apmierināma daļēji, piedzenot no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas prasītāja labā morālā kaitējuma atlīdzību 2 000 *euro*, proti, no atbilstoši spriedumā iepriekš norādītajai motivācijai tiesas kolēģijas noteiktās atlīdzības 5 000 *euro* apmērā, atskaitot ar spēkā esošajā pirmās instances tiesas sprieduma daļā piedzīto atlīdzību 3000 *euro* (5 000 – 3 000 = 2 000), bet pārējā apelācijas instances tiesā izskatāmajā daļā - 45000 *euro* apmērā prasība kā nepamatota ir noraidāma.

Tiesas kolēģija uzskata, ka pirmās instances tiesa pareizi ir noteikusi piedzenamās kaitējuma atlīdzības apmēru, taču, izskatot lietu apelācijas instances tiesā, ir piemērojamas Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma, kurš stājās spēkā 2018.gada 1.martā, normas. Vienlaikus tiesas kolēģija par pamatotām atzīst prasītāja apelācijas sūdzībā ietvertās norādes uz pirmās instances tiesa sprieduma pretrunīgo motivāciju pierādījumu izvērtēšanā, kā arī liecinieku sniegto liecību atstāšanā bez ievērības, līdz ar ko atsevišķi sprieduma motīvos izdarītie secinājumi ir kļūdaini. Tomēr šis apstāklis un prasītāja apelācijas sūdzībā norādītie argumenti nedod pamatu prasības apmierināšanai pilnā apmērā.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 41.panta pirmās daļas nosacījumam *pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus, proporcionāli tiesas apmierināto prasījumu apmēram.*

Tiesas izdevumi ir valsts nodeva, kancelejas nodeva un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi (Civilprocesa likuma 33.panta otrā daļa).

Pārbaudot lietas materiālus, tiesas kolēģija konstatē, ka prasītājs kopumā apmaksājis tiesas izdevumus 2605,21 *euro* apmērā *(skat. lietas I. sēj. 10.,11.,12.; II. sēj. 314.,315., III. sēj. 121.,122., un IV. sēj. 17., 17.,18.,50., un 62.lapa).*

Ņemot vērā minēto, saskaņā ar Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu no atbildētājas prasītāja labā piedzenami prasītāja samaksātie tiesas izdevumi proporcionāli tiesas apmierinātajai prasībai, t.i., (2605,21/50 000x5000=250,52) 250,52 *euro* apmērā.

Prasītājs lūdz tiesu piedzīt no atbildētājas ar lietas vešanu saistītos izdevumus par advokāta palīdzību. Lietas materiāliem pievienoti ar lietas vešanu saistīto izdevumu pamatojoši dokumenti: maksājuma uzdevumi 606 *euro*, 616 *euro* un 3630 *euro* apmērā, kopā 4852,10 *euro* apmērā *(lietas IV.sēj. 66.,67.,68.lapa).*

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka konkrētajā gadījumā piemērojams Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas a) punkts, kas noteic, ka atlīdzināmie izdevumi advokāta palīdzības samaksai prasībās, kurām ir mantisks raksturs un kurās prasības summa nepārsniedz 8500 *euro*, - to faktiskajā apmērā, tomēr ne vairāk par 30 procentiem no prasījumu apmierinātās daļas. Līdz ar to no atbildētājas prasītāja labā piedzenami ar lietas vešanu saistītie izdevumi advokāta palīdzības samaksai 1500 *euro* apmērā (5000/100x30=1500).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 39.panta pirmās daļas 5.punktam un valsts akciju sabiedrības "Latvijas Pasts" tarifiem ar tiesas pavēstu un citu tiesas dokumentu piegādāšanu un izsniegšanu saistītie izdevumi šajā lietā ir 12,37 *euro* apmērā. Prasītājs, ceļot prasību, ir samaksājis ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 9,40 *euro*, līdz ar to nesamaksātie ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi ir 2,97 *euro*. Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka valsts ienākumos nesamaksātie tiesas izdevumi saskaņā ar Civilprocesa likuma 42.pantu no atbildētājas valsts ienākumos nav piedzenami, jo prasība pēc būtības ir celta pret valsti Tieslietu ministrijas personā. Līdz ar to, Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā, tiesas izdevumu samaksai nepieciešamo līdzekļu faktiska pārskaitīšana no viena valsts budžeta konta uz citu nav ne lietderīga, ne mērķtiecīga un neatbilst Civilprocesa likuma 42.panta jēgai un mērķim.

Civilprocesa likuma 195.pants nosaka, ka, taisot spriedumu par naudas summas piedziņu, tiesa norāda prasītāja tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt procentus, minot arī to apmēru. Tādējādi tiesas kolēģija atzīst, ka prasītājam nosakāmas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos procentus 6% gadā no piedzītās summas.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 204.[1] pantu, atbildētājai nosakāms 10 dienu termiņš sprieduma labprātīgai izpildei, skaitot to no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz izklāstīto un vadoties no likuma "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu", Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma, Civillikuma 1635., un 2352.[1] panta, kā arī Civilprocesa likuma 39., 41., 195., 204.[1], 426., 430., 432.-434.pantiem, Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a:

Prasību apelācijas instances tiesas izskatāmajā daļā apmierināt daļēji.

Piedzīt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas personā /pers. C/, personas kods /personas kods/, labā morālā kaitējuma atlīdzību 2 000 *euro* (divi tūkstoši *euro*), tiesas izdevumus 250,52 *euro* un ar lietas vešanu saistītos izdevumus 1500 *euro*, t.i., kopā 3750,52 *euro* (trīs tūkstošus septiņus simtus piecdesmit *euro* un 52 centus), izmaksājot tos no valsts budžetā speciāli šim mērķim paredzētajiem līdzekļiem.

Noraidīt /pers. C/ prasību daļā par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu 45 000 *euro* apmērā.

Atzīt /pers. C/ tiesības no brīža, kad iztecēs sprieduma labprātīgas izpildes termiņš, līdz sprieduma izpildei saņemt no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas likumiskos 6 % (sešus procentus) gadā no piedzītās un nesamaksātās summas (2 000 *euro*), nosakot, ka procentu pieaugums apstājas, sasniedzot pamatparāda lielumu.

Noteikt desmit dienu termiņu no sprieduma spēkā stāšanās dienas sprieduma labprātīgai izpildei, nosakot, ka sprieduma labprātīgas izpildes gadījumā samaksu apliecinoši dokumenti nekavējoties iesniedzami Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas kancelejā Brīvības bulvārī 34, Rīgā, LV-1886.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamentā trīsdesmit dienu laikā no pilna sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Pilns spriedums sastādīts 2018.gada 1.novembrī.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja Milda Zelmene

Tiesnese Olita Blūmfelde

Tiesnese Ligita Gavare